

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2020

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ (ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ) Θέματα και Απαντήσεις

Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειερία το μέλλον

ΓΥΜΝΑΣΙΟ / ΛΥΚΕΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειερία το μέλλον

<http://www.othisi.gr>

Τετάρτη, 24 Ιουνίου 2020
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ (ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. «εθνικές γαίες»
- β. «Υπηρεσία Παλινοστήσεως και Περιθάψεως»
- γ. «Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης» (1905).

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Σχολικό βιβλίο σελ. 23-24

Οι ακίνητες, κτηματικές ιδιοκτησίες των Οθωμανών στις περιοχές που περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η γη αυτή ανήκε είτε στο οθωμανικό δημόσιο, είτε σε μουσουλμανικά ιδρύματα, είτε σε ιδιώτες, ως ιδιοκτησία ή ως δικαίωμα νομής (εκμετάλλευσης). Οι περιοσίες αυτές περιήλθαν στην κυριότητα του ελληνικού κράτους «επαναστατικώ δικαίω», δηλαδή με βάση το δικαίωμα της Επανάστασης. Για τις ελληνικές επαναστατικές κυβερνήσεις αποτέλεσαν το πρώτο και, ουσιαστικά, το μόνο κεφάλαιο στη διάρκεια του πολέμου, γι' αυτό και χρησιμοποιήθηκαν ως υποθήκη για τη σύναψη δανείων ή ως μέσα εξασφάλισης εσόδων, μέσω της εκποίησης (= πώλησής) τους. Υπολογίζεται ότι η έκταση των εθνικών κτημάτων ανερχόταν χονδρικά σε 4.000.000 έως 5.000.000 στρέμματα.

β. Σχολικό βιβλίο σελ. 143

Ιδρύεται στα πλαίσια της «Υπατης Αρμοστείας Σμύρνης» (που δημιουργείται μετά την αποβίβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη στις 2/15 Μαΐου του 1919), με σκοπό να βοηθήσει, όσους πρόσφυγες επιστρέφουν στη Μικρά Ασία, να αποκατασταθούν στα σπίτια τους και τις ασχολίες τους. Η αποκατάσταση ήταν δύσκολη, καθώς οι συνθήκες που βρήκαν στις πατρίδες τους ήταν άσχημες, ενώ σε σπίτια Ελλήνων είχαν εγκατασταθεί μουσουλμάνοι πρόσφυγες από τις βαλκανικές χώρες.

γ. Σχολικό βιβλίο σελ. 213-214

Η επανάσταση του Θερίσου (1905) είχε αποκτήσει ισχυρά ερείσματα σε όλη την Κρήτη. Οργανώθηκε «Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης» στο Θέρισσο με πρόεδρο τον Ελευθέριο Βενιζέλο και υπουργούς τους Κων/νο Φούμη και Κων/νο Μάνο. Η κυβέρνηση προέβη στην έκδοση γραμματίων για εσωτερικό πατριωτικό δάνειο 100.000

δραχμών, οργάνωσε υπηρεσίες οικονομικών, συγκοινωνιών και διοίκησης, τύπωσε γραμματόσημα και εξέδιδε την εφημερίδα, «Το Θέρισο». Η Χωροφυλακή που υποστήριζε τον Πρίγκιπα, δεν ήταν σε θέση να ελέγχει τα πράγματα, καθώς μάλιστα πολλοί χωροφύλακες αυτομόλησαν προς τους επαναστάτες.

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις ιστορικές πληροφορίες που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

- α. Η σταφιδική κρίση στις αρχές του 20ού αιώνα προκάλεσε μεγάλο ρεύμα μετανάστευσης προς τις παραδουνάβιες περιοχές.
- β. Τα ποσά του δανεισμού του 1917 δεν εκταμιεύτηκαν ούτε δόθηκαν στην Ελλάδα.
- γ. Το Σύνταγμα του 1844 καθιέρωσε το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου.
- δ. Οι «πεδινοί» είχαν ως ηγέτη τον Κωνσταντίνο Κανάρη.
- ε. Η αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων στο μεγαλύτερο μέρος της ήταν έργο του κράτους.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Σωστό
- δ. Λάθος
- ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

- α. Ποια αιτήματα εξέφρασαν η «νέα γενιά» και ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850; (μονάδες 7)
- β. Ποια ήταν η διάσταση των απόψεων που οδήγησε στον «εθνικό διχασμό» με αφορμή τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι και τη δεύτερη παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου; (μονάδες 8)

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- α. Σχολικό βιβλίο σελ. 76

Η νέα γενιά ασκούσε έντονη κριτική στους παλαιότερους και φρονούσε ότι το συνταγματικό πολίτευμα δεν μπορούσε να αναπτυχθεί, καθώς το εμπόδιζαν η Αυλή και ο ίδιος ο βασιλιάς, τον οποίο θεωρούσε πολιτικά ατάλαντο. Περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850 έγινε φανερή μια συνολική δυσaréσκεια μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού λόγω της οικονομικής δυσπραγίας και της δυσλειτουργίας του πολιτικού συστήματος και συγκροτήθηκαν αντιπολιτευτικοί όμιλοι με εκσυγχρονιστικά κατά κύριο λόγο αιτήματα: ελεύθερες εκλογές, φορολογική μεταρρύθμιση με στόχο την ελάφρυνση των αγροτών, κρατικές επενδύσεις σε έργα υποδομής, ίδρυση αγροτικών

τραπεζών, απλούστερη διοίκηση. Τα αιτήματα αυτά εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος.

β. Σχολικό βιβλίο σελ. 94

Με αφορμή τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της συμμετοχής της Ελλάδας στον πόλεμο. Οι Φιλελεύθεροι τάσσονταν υπέρ της συμμετοχής στον πόλεμο, στο πλευρό της Αντάντ, επειδή προσδοκούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα θα είχε εδαφικά οφέλη. Ο βασιλιάς και το Γενικό Επιτελείο είχαν διαφορετική εκτίμηση. Θεωρούσαν ανεύθυνη τη θέση των Φιλελευθέρων, εκτιμώντας ότι η έκβαση του πολέμου ήταν αβέβαιη και θα μπορούσαν να νικήσουν οι Κεντρικές δυνάμεις. Δεδομένης της κυριαρχίας της Αγγλίας στην ανατολική Μεσόγειο, και παρά τους δεσμούς του με τη Γερμανία, ο Κωνσταντίνος δεν μπορούσε να ζητήσει συμμετοχή στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, γι' αυτό έλαβε θέση υπέρ της ουδετερότητας της Ελλάδας. Η εμμονή του Κωνσταντίνου στη θέση αυτή, τον οδήγησε να δράσει με τρόπο που υπέσκαπτε τα θεμέλια του πολιτικού συστήματος. Ο βασιλιάς ανέπτυξε μυστική διπλωματία εν αγνοία της κυβέρνησης, καταφεύγοντας ακόμη και σε παράνομα μέσα (π.χ. παράδοση απόρρητων διπλωματικών εγγράφων στους Γερμανούς). Το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης.

ΘΕΜΑ Β2

Με ποιες Συνθήκες ειρήνης ενώθηκε η Κρήτη με την Ελλάδα;

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σχολικό βιβλίο σελ. 220

Η ευτυχής για την Ελλάδα έκβαση των Βαλκανικών πολέμων έδωσε και στο Κρητικό Ζήτημα την οριστική λύση του. Με το άρθρο 4 της Συνθήκης του Λονδίνου (30 Μαΐου 1913) ο σουλτάνος παραιτήθηκε από όλα τα δικαιώματά του στην Κρήτη, την οποία παραχωρούσε στις Μ. Δυνάμεις της Ευρώπης. Με ιδιαίτερη συνθήκη ειρήνης μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας (14 Νοεμβρίου 1913) ο σουλτάνος παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμά του στην Κρήτη, η οποία έτσι εντάχθηκε στην ελληνική επικράτεια ως οργανικό και αναπόσπαστο τμήμα της. Οι Μ. Δυνάμεις αποδέχθηκαν σιωπηρά τη λύση αυτή, δηλώνοντας απλώς ότι έλαβαν γνώση των ενεργειών της ελληνικής κυβέρνησης.

Ένα μήνα αργότερα, την 1η Δεκεμβρίου 1913, κηρύχθηκε και επίσημα η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, με την παρουσία τού τότε βασιλιά Κωνσταντίνου και του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου. Η ελληνική σημαία υψώθηκε στο ιστορικό φρούριο του Φιρκά και, στη θέση, όπου άλλοτε κυμάτιζε η τουρκική σημαία, στήθηκε μαρμάρινη επιγραφή, που έγραφε:

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ
1669-1913
ΗΤΟΙ, 267 ΕΤΗ, 7 ΜΗΝΕΣ, 7 ΗΜΕΡΑΙ
ΕΤΗ ΑΓΩΝΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- α. Πώς μεθοδεύτηκε από τους Τούρκους ο πρώτος διωγμός των Ελλήνων κατά το 1914 (μονάδες 5), σε ποιες περιοχές επεκτάθηκε ο διωγμός του 1914-1918 (μονάδες 5) και σε ποιες από αυτές είχε τη μεγαλύτερη ένταση με βάση τον αριθμό των διωχθέντων (μονάδες 5);
- β. Ποιες μορφές πήραν οι καταπιέσεις που υπέστησαν οι Έλληνες στον πρώτο διωγμό; (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η ελληνοτουρκική διαμάχη για τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου το 1913-1914 είχε ως αποτέλεσμα την ένταση των διώξεων των Ελλήνων της Ανατολικής Θράκης και, από τους πρώτους μήνες του 1914, της Μικράς Ασίας. Σύμφωνα με ελληνικούς υπολογισμούς, τον Ιούνιο του 1914 οι Έλληνες πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία που είχαν φθάσει στη Θεσσαλονίκη ανέρχονταν στους 156.872. Έως τον Απρίλιο είχαν ανέλθει στους 89.565, τον Μάιο είχαν προστεθεί 30.352 από την Ανατολική Θράκη και μόλις 29 από τη Μικρά Ασία, ενώ το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου αναφέρθηκαν 21.622 πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη και 15.304 από τη Μικρά Ασία, εκ των οποίων οι 13.403 το τριήμερο από τις 13 έως και τις 15 Ιουνίου. Όπως γίνεται κατανοητό, η εκκαθάριση αφορούσε τους Έλληνες όχι μόνο της Μικράς Ασίας, αλλά και της Ανατολικής Θράκης.

Σύμφωνα με τους Τούρκους, ένας από τους παράγοντες που προκάλεσαν τα αντίποινα έναντι των Ελλήνων που παρέμεναν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν οι μουσουλμάνοι που εγκατέλειπαν την ελληνική Μακεδονία και την Ήπειρο.

Σωτήρης Ριζάς, *Το τέλος της Μεγάλης Ιδέας: Ο Βενιζέλος, ο αντιβενιζελισμός και η Μικρά Ασία*, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2015. σσ. 19-20.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Διωχθέντες Έλληνες (χριστιανοί ορθόδοξοι) στα χρόνια του πολέμου 1914-1918, σύμφωνα με τη «Μαύρη Βίβλο» της Πατριαρχικής Επιτροπής.

Από τη Θράκη	88.000
Από τη δυτική Μικρά Ασία	145.000
Από τον Πόντο	257.000
Σύνολο	490.000

(Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Η Έξοδος Α', ξγ')

Γιώργος Μαργαρίτης, «Ο πόλεμος στη Μικρά Ασία», στην *Ιστορία των Ελλήνων*, τόμος 15, εκδόσεις Δομή, Αθήνα χ.χ., πίνακας Β', σ.178.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Στην ουσία τα εργατικά τάγματα ήταν στρατόπεδα συγκεντρώσεως για την εξόντωση του δυναμικότερου στοιχείου του ελληνικού πληθυσμού. Για να τα αποφύγουν οι Έλληνες, εξαγόραζαν τη θητεία ξεπουλώντας την περιουσία τους και οι φτωχότεροι κατέφευγαν στα βουνά. Έτσι χαρακτηρίζονταν λιποτάκτες και οι οικογένειές τους αντιμετώπιζαν τα σκληρά αντίποινα της εξουσίας. [...] Σύμφωνα με έκθεση Ελλήνων βουλευτών του οθωμανικού κοινοβουλίου (στα τέλη του 1918) 250.000 Έλληνες πέθαναν από κακουχίες στα εργατικά τάγματα.

Εφη Αλλαμανή και Κρίστα Παναγιωτοπούλου, «Ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας σε διωγμό», στην *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΕ' (Νεότερος Ελληνισμός, από το 1913 έως 1941)*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήναι, 1978, σ. 101.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) Σχολικό βιβλίο σελ. 138 «Η ελληνική παρουσία στη Μικρά Ασία...δολοφονίες σε βάρος των Ελλήνων» και σελ. 139 «Οι διώξεις και οι εκτοπίσεις...πολλές χιλιάδες» σε συνδυασμό με τις πληροφορίες των κειμένων Α και Β.

[εισαγωγή] Η ελληνική παρουσία στη Μικρά Ασία υπήρξε μακροαίωνα. Οι πυκνοί κατά την αρχαιότητα και τους βυζαντινούς χρόνους ελληνικοί πληθυσμοί αραίωσαν αισθητά μετά το 12ο αιώνα, κυρίως λόγω των μαζικών εξισλαμισμών. Όμως, κατά το 18ο και 19ο αιώνα ενισχύθηκαν και πάλι με μεταναστεύσεις από τον κυρίως ελλαδικό χώρο. Την περίοδο αυτή, εκτός από την αύξηση του ελληνικού πληθυσμού, σημειώθηκε οικονομική άνοδος των Ελλήνων, πνευματική άνθηση και αξιόλογη κοινοτική και εκπαιδευτική οργάνωση. Σε περιοχές με πυκνό ελληνικό πληθυσμό ιδρύθηκαν κοινότητες, σύλλογοι, σχολεία και ευαγή ιδρύματα με μεγάλη ακτινοβολία.

Η εθνική αφύπνιση των Τούρκων, που είχε ξεκινήσει από τα τέλη του 19ου αιώνα, ενισχύθηκε μετά την εδαφική συρρίκνωση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο τουρκικός εθνικισμός συνέβαλε στην εχθρική αντιμετώπιση των μειονοτήτων που ζούσαν στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Στο στόχαστρο βρέθηκαν κυρίως οι Έλληνες και οι Αρμένιοι, καθώς είχαν συγκεντρώσει στα χέρια τους το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου και της βιομηχανίας της χώρας. Η εκκρεμότητα επίσης στο ζήτημα της κατακύρωσης των νησιών του ανατολικού Αιγαίου στην Ελλάδα επιδείνωσε τις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας.

Τους πρώτους μήνες του 1914 έγιναν αθρόες μεταναστεύσεις Μουσουλμάνων της Σερβίας, της Βουλγαρίας και της Ελλάδας προς τη Μικρά Ασία, οι οποίες υποκινήθηκαν σε γενικές γραμμές από την τουρκική κυβέρνηση. Αυτό έδωσε το πρόσχημα στην τουρκική κυβέρνηση, σε συνδυασμό με την επικείμενη είσοδο της Τουρκίας στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, να εκδιώξει τους Έλληνες. **Πράγματι, ο ιστορικός της πρώτης πηγής παραθέτει την παραδοχή των Τούρκων ότι ένα από τα βασικά αίτια που προκάλεσαν την έμπρακτη εκδικητική μανία εναντίον των**

Ελλήνων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν και οι ροές μουσουλμάνων από την ελληνική Μακεδονία και την Ήπειρο.

Πρώτα θύματα υπήρξαν οι Έλληνες της Ανατολικής Θράκης, οι οποίοι εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους στις αρχές του 1914, γεγονός που επιβεβαιώνεται από το πρώτο παράθεμα καθώς επισημαίνεται ότι η έριδα Ελλάδας- Τουρκίας για τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου κατά την περίοδο 1913-1914 οδήγησε σε διωγμό των Ελλήνων της Ανατολικής Θράκης και στην έναρξη του 1914 των Ελλήνων της Μικράς Ασίας. Το Μάιο, λοιπόν, οι διωγμοί επεκτάθηκαν και στη Δυτική Μικρά Ασία, με το πρόσχημα της εκκένωσης της περιοχής απέναντι από τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, για στρατιωτικούς λόγους. Χαρακτηριστικά είναι τα νούμερα του ιστορικού αποσπάσματος από το έργο του Σ. Ριζά τα οποία αποτυπώνουν την εικόνα του διωγμού. Τον Απρίλιο του 1914 οι πρόσφυγες από τη Θράκη και τη Μικρά Ασία ανέρχονταν στις 89.565, ενώ τον Μάιο έφτασαν τις 119.946, αφού προστέθηκε κόσμος από την Ανατολική Θράκη κυρίως (30.352) και ελάχιστοι από τη Μικρά Ασία (29). Τον Ιούνιο, λοιπόν, όπως διαφαίνεται στο ίδιο κείμενο, τα νούμερα των Ελλήνων διωγμένων συνέχισαν να αυξάνονται. Στις πρώτες δεκαπέντε μέρες τα διωκόμενα άτομα από την Ανατολική Θράκη (21.622) και τη Μικρά Ασία (15.304) έφτασαν τις 36.926. Χαρακτηριστικά, σημειώνεται ότι οι 13.403 άνθρωποι από τη Μικρά Ασία προέκυψαν στο τριήμερο 13-15 Ιουνίου. Συνεπώς, όπως εξάγεται από τα παραπάνω στοιχεία το σύνολο των ανθρώπων που έφτασε στη Θεσσαλονίκη από την Ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία έφτασε τις 165.872 μέχρι το τέλος του Ιουνίου 1914.

Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, όλη η επιχείρηση έγινε με την καθοδήγηση των Γερμανών, συμμάχων των Τούρκων. Η εκκένωση μεθοδεύτηκε πρώτα με ανθελληνική εκστρατεία του τουρκικού τύπου και καταπίεση των Ελλήνων για να εξαναγκαστούν σε «εκούσια» μετανάστευση. Σε πολλές περιπτώσεις διαπράχθηκαν λεηλασίες και δολοφονίες σε βάρος των Ελλήνων.

Οι διώξεις και οι εκτοπίσεις του ελληνικού στοιχείου συνεχίστηκαν, με μικρότερη όμως ένταση, και κατά τα επόμενα χρόνια, μέχρι το τέλος του πολέμου, το 1918, και επεκτάθηκαν και σε άλλες περιοχές (Μαρμαράς, Πόντος κ.ά.). Οι πρόσφυγες που έφθασαν στην Ελλάδα το διάστημα αυτό ανήλθαν σε πολλές χιλιάδες. Το τελευταίο επαληθεύεται και από τα αριθμητικά στοιχεία της «Μαύρης Βίβλου» της Πατριαρχικής Επιτροπής αναφορικά με τον διωγμό που υπέστησαν οι Έλληνες την περίοδο 1914-1918. Σε σύνολο 490.000 οι 233.000 προέρχονταν από τη Θράκη (88.000) και τη Δυτική Μικρά Ασία (145.000) μαζί, ενώ οι 257.000 από τον Πόντο. Εύκολα, λοιπόν, παρατηρεί κανείς ότι το σύνολο των διωγμένων Ελλήνων του Πόντου είναι μεγαλύτερο από το άθροισμα των διωγμένων Ελλήνων της Θράκης και της Δυτικής Μικράς Ασίας.

β) Σχολικό βιβλίο σελ. 139 «Οι καταπιέσεις που υπέστησαν...την Αλβανία και την Ελλάδα» σε συνδυασμό με τις πληροφορίες του κειμένου Γ.

Οι καταπιέσεις που υπέστησαν οι Έλληνες πήραν διάφορες μορφές. Αρχικά θεσπίστηκαν έκτακτες επιβαρύνσεις και επιτάξεις ειδών για τις ανάγκες του πολέμου. Επιπλέον, τέθηκαν εμπόδια στις εμπορικές δραστηριότητές τους. Επίσης, πληθυσμοί χωριών ή και ευρύτερων περιοχών μετατοπίστηκαν από τις ακτές προς το εσωτερικό της Μικράς Ασίας. Τέλος, οι άνδρες άνω των 45 ετών, που δεν στρατεύονταν, επάνδρωσαν τα τάγματα εργασίας. Εκεί πολλοί πέθαναν από κακουχίες, πείνα και αρρώστιες. Όπως, μάλιστα, αναφέρει η έκθεση των Ελλήνων βουλευτών του οθωμανικού κοινοβουλίου οι Έλληνες που έχασαν τη ζωή τους από τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας ανήλθαν στις 250.000 μέχρι τα τέλη του 1918. Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, όσοι είχαν ηλικία 20-45 ετών μπορούσαν αρχικά να εξαγοράσουν τη στρατιωτική τους θητεία. Το ίδιο δεδομένο προκύπτει και από το τρίτο παράθεμα, αφού επισημαίνεται ότι Έλληνες που είχαν περιουσία την πουλούσαν ως αντάλλαγμα για τη θητεία τους. Όσοι δεν πλήρωσαν χαρακτηρίστηκαν λιποτάκτες, στοιχείο που επιβεβαιώνει το τρίτο ιστορικό κείμενο, με την πληροφορία ότι οι φτωχότεροι που δεν είχαν τη δυνατότητα εξαγοράς αναγκάζονταν να καταφύγουν στα βουνά με αποτέλεσμα να χαρακτηριστούν ως λιποτάκτες και οι οικογένειές τους να υποστούν τις απάνθρωπες επιπτώσεις από την οθωμανική άρχουσα τάξη. Μετά την κατάργηση της δυνατότητας εξαγοράς της θητείας σημειώθηκαν χιλιάδες λιποταξίες και όσοι συνελήφθησαν, εκτελέστηκαν. Όπως τονίζει η τρίτη ιστορική πηγή ο στόχος των εργατικών ταγμάτων, που λειτούργησαν ως στρατόπεδα συγκέντρωσης, ήταν ουσιαστικά ο αφανισμός του πιο ενεργού και παραγωγικού μέρους του ελληνικού στοιχείου της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

[επίλογος] Οι ενέργειες των Τούρκων προκάλεσαν μεγάλο κύμα φυγής προς την Ελλάδα. Στα σπίτια που εγκατέλειψαν οι Έλληνες, οι τουρκικές αρχές εγκατέστησαν Μουσουλμάνους μετανάστες από τη Σερβία, τη Βουλγαρία, την Αλβανία και την Ελλάδα.

ΘΕΜΑ Δ1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Ποιες ανάγκες κάλυψε και ποιες λειτουργίες επιτέλεσε η Τράπεζα της Ελλάδος με την ίδρυσή της; Κάτω από ποιες συνθήκες ανατράπηκαν τα επιτεύγματά της;

(μονάδες 8)

β. Η εγκατάλειψη ποιου νομισματικού κανόνα ακύρωσε τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αποτρέψει την κρίση (1932); (μονάδες 7)

γ. Ποιες ήταν οι συνέπειες της κρίσης στην εξυπηρέτηση των εξωτερικών δανείων και στο εξωτερικό εμπόριο, και πώς χαρακτηρίζεται η νέα δημοσιονομική πολιτική; (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Στις 14 Μαΐου 1928 άρχισε τη λειτουργία της η Τράπεζα της Ελλάδος, η νέα κεντρική τράπεζα της χώρας, και συνάμα ξεκίνησε η εφαρμογή στην Ελλάδα του κανόνα χρυσού συναλλάγματος, με βάση τον οποίο η δραχμή συνδεόταν με την αγγλική λίρα, δηλαδή με ένα νόμισμα χρυσής βάσης. Με διαφορετικά λόγια, οι κάτοχοι δραχμών μπορούσαν να πάνε στην Τράπεζα της Ελλάδος και να μετατρέψουν –με κάποιους περιορισμούς– τις δραχμές τους σε λίρες. Η υιοθέτηση αυτού του συστήματος εξαρτούσε άμεσα τη νομισματική κυκλοφορία και γενικότερα την προσφορά χρήματος από τις διακυμάνσεις των εξωτερικών συναλλαγών της χώρας.

Κώστας Κωστής, *Ο πλούτος της Ελλάδας*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2019, σ. 250.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η ελληνική νομισματική σταθερότητα υφίστατο ένα νέο, καίριο αυτή τη φορά, πλήγμα με την κρίση της στερλίνας και την εγκατάλειψη του χρυσού κανόνα από τη Μεγάλη Βρετανία τον Σεπτέμβριο του 1931. Από τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1931 ως τον Απρίλιο του 1932 κυβέρνηση και Τράπεζα της Ελλάδος προσπαθούσαν να αποτρέψουν το αναπόφευκτο, δηλαδή την επίσημη εγκατάλειψη της ελεύθερης μετατρεψιμότητας της δραχμής στο πλαίσιο του κανόνα χρυσού συναλλάγματος και τη συνεπακόλουθη υποτίμηση της δραχμής, η οποία θα καθιστούσε αδύνατη την εξυπηρέτηση του εξωτερικού δημόσιου χρέους.

Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα: Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940*, εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2009, σ. 327.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Τα άμεσα όσο και ριζικά μέτρα συνοψίστηκαν στα εξής: άρση της ελεύθερης μετατρεψιμότητας της δραχμής σε συνάλλαγμα, αναστολή της πληρωμής του δημόσιου χρέους, αναδιοργάνωση του δασμολογίου και εγκαίνιαση της μεθόδου των διεθνών εμπορικών ανταλλαγών διά του συμψηφισμού σε είδος (clearing). Οι καινοφανείς ρυθμίσεις που περιγράφηκαν συγκρότησαν τον προστατευτικό φλοιό της ελληνικής οικονομίας απέναντι στην εξέλιξη της κρίσης. Η εφαρμογή των δυναμικών αλλά συχνά αντιδημοτικών μέτρων προσανατόλισαν οριστικά τη χώρα προς την πολιτική της αυτάρκειας και της αυτοδύναμης ανάπτυξης, οργανωμένης σε ορθολογική βάση.

Άγγελος Βλάχος, «Η ελληνική οικονομία», στην *Ιστορία των Ελλήνων*, τόμος 15, Εκδόσεις Δομή, Αθήνα, χ.χ., σσ. 621-622.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) σχολικό βιβλίο, σελ.53 + αξιοποίηση του Κειμένου Α

Το 1927, με αφορμή το αίτημα της Ελλάδας στην Κοινωνία των Εθνών για παροχή πρόσθετου δανείου, τέθηκε το ζήτημα της δημιουργίας μιας κεντρικής κρατικής τράπεζας που θα εξυπηρετούσε σημαντικούς σκοπούς. Δηλαδή θα αναλάμβανε τη διαχείριση των χρεών, την έκδοση χαρτονομίσματος και την ενιαία εφαρμογή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής. Παρά τις αντιδράσεις της Εθνικής Τράπεζας, η οποία είχε ιδρυθεί από το 19^ο αιώνα (συγκεκριμένα το 1841) και κάτω από την πίεση των ξένων συμβούλων, το Μάιο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα. Το πρώτο παράθεμα από το έργο του Κώστα Κωστή «Ο πλούτος της Ελλάδας», το οποίο αποτελεί δευτερογενή πηγή, επιβεβαιώνει την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος, της κεντρικής κρατικής τράπεζας της χώρας, στις 14 Μαΐου 1928 και συμπληρώνει ότι αυτή συνοδεύτηκε από την εφαρμογή μιας διαφορετικής οικονομικής πολιτικής. Και η Ελλάδα αρχίζει να εφαρμόζει τον κανόνα χρυσού συναλλάγματος, συνδέεται δηλαδή με την αγγλική λίρα.

Τα αποτελέσματα της λειτουργίας της Τράπεζας της Ελλάδος υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικά για τη χώρα. Αρχικά, πολύ γρήγορα πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής με τα ξένα νομίσματα, στηρίζοντας την έκδοση χαρτονομίσματος στα αποθέματά της σε χρυσό και συνάλλαγμα και εξασφαλίζοντας τη μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος σε χρυσό. Κατόρθωσε η Τράπεζα να πετύχει νομισματική σταθερότητα και παράλληλα πέτυχε τη δυνατότητα μετατροπής του εθνικού νομίσματος σε συνάλλαγμα και σε χρυσό. Μάλιστα, ο Κώστας Κωστής στο κείμενό του παρουσιάζει την εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από το νέο συναλλαγματικό κανόνα. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει ότι, σύμφωνα με τον κανόνα χρυσού, μπορούσαν οι κάτοχοι δραχμών να μετατρέψουν τα χρήματά τους σε λίρες, με κάποιους περιορισμούς. Ενώ, λοιπόν, η ελληνική οικονομία συνδεόταν με τα ξένα νομίσματα, παράλληλα η υιοθέτηση αυτού του συστήματος επηρέαζε τη νομισματική κυκλοφορία, αλλά και εξαρτούσε την προσφορά του χρήματος και στη χώρα μας από τις διακυμάνσεις των άλλων νομισμάτων, του εξωτερικού συναλλάγματος.

Επιπρόσθετα, η λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδος και η επιτυχία της νομισματικής σταθερότητας οδήγησε τα δημόσια οικονομικά σε περίοδο ευφορίας, βελτίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους, ενίσχυσε την εισροή συναλλάγματος και τις επενδύσεις και προκάλεσε μία ισχυρή δυναμική που επέτρεψε τις σημαντικές πολιτικές, θεσμικές και οικονομικές πρωτοβουλίες της τελευταίας κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου (1928-1932).

Τα επιτεύγματα της Τράπεζας της Ελλάδας ανατράπηκαν κάτω από τις διεθνείς συνθήκες που διαμορφώθηκαν. Ειδικότερα, η περίοδος της ευφορίας κράτησε μέχρι τις αρχές του 1932, όταν εκδηλώθηκαν στη χώρα οι συνέπειες της μεγάλης οικονομικής κρίσης, που ξεκίνησε από τη Νέα Υόρκη το 1929.

β) σχολικό βιβλίο, σελ.54 + αξιοποίηση Κειμένου Β

Η ελληνική κυβέρνηση προσπάθησε να αποτρέψει την κρίση του 1932. Σύμφωνα με τις ενέργειες της, μέτρα τα οποία πήρε το ελληνικό κράτος αφορούσαν το εθνικό νόμισμα και ευρύτερα την οικονομική πολιτική.

Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αποτρέψει την κρίση εξάντλησαν τα αποθέματα της χώρας σε χρυσό και συνάλλαγμα. Την άνοιξη του 1932, όμως, η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος. Πράγματι, όπως επιβεβαιώνεται και στο απόσπασμα της δευτερογενούς πηγής του Χρήστου Χατζηιωσήφ από το συλλογικό έργο «Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα: Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940», η ελληνική κυβέρνηση και η Τράπεζα της Ελλάδας έκαναν σημαντική προσπάθεια να αποτρέψουν το αναπόφευκτο, όπως διαφαινόταν από τα παγκόσμια οικονομικά δεδομένα, την περίοδο από τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1931 έως τον Απρίλιο του 1932. Πιο αναλυτικά, η απομάκρυνση από την μετατρεψιμότητα της δραχμής είχε αρχίσει από το Σεπτέμβριο του 1931 με διάφορους περιορισμούς που είχαν επιβληθεί, στην προσπάθεια της αποφυγής της επίσημης εγκατάλειψης της μετατρεψιμότητας που θα σήμανε την υποτίμηση της δραχμής. Ο Χατζηιωσήφ προσθέτει, επίσης, ότι η ελληνική κυβέρνηση ήταν διστακτική στην επιβολή της επίσημης εγκατάλειψης της μετατρεψιμότητας της δραχμής, την οποία και τελικά, δεν μπόρεσε να αποφύγει.

γ) σχολικό βιβλίο, σελ.54 + αξιοποίηση Κειμένου Γ

Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης του 1932 εκδηλώνονται και στην εξυπηρέτηση των εξωτερικών δανείων, αλλά και στις εμπορικές εξωτερικές εμπορικές συναλλαγές. Διαμορφώθηκε δηλαδή μια εθνική δημοσιονομική πολιτική προστασίας της ελληνικής οικονομίας.

Όσον αφορά στην εξυπηρέτηση των εξωτερικών δανείων, η ελληνική κυβέρνηση την άνοιξη του 1932 δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή εξυπηρέτησης των εξωτερικών της δανείων.

Όσον αφορά στις εξωτερικές συναλλαγές, στην Ελλάδα και την Ευρώπη κυριάρχησε η μέθοδος του διακανονισμού «κλήρικ». Οι διεθνείς συναλλαγές δεν γίνονταν, δηλαδή, με βάση το μετατρέψιμο συνάλλαγμα αλλά με βάση διακρατικές συμφωνίες που κοστολογούσαν τα προς ανταλλαγή προϊόντα και φρόντιζαν να ισοσκελίσουν την αξία των εισαγωγών με την αντίστοιχη των εξαγωγών, στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών. Για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου οι συναλλαγές με το εξωτερικό ήταν έντονα ελλειμματικές, η διαδικασία αυτή, πέρα από τα αρνητικά, είχε και θετικά στοιχεία.

Έτσι, όσον αφορά στη δημοσιονομική πολιτική της χώρας, και στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, εγκαινιάστηκε μια περίοδος ισχυρού κρατικού παρεμβατισμού στα οικονομικά ζητήματα, ιδιαίτερα στις εξωτερικές συναλλαγές, και μια πολιτική προστατευτισμού, με σκοπό την αυτάρκεια της χώρας. Η Ελλάδα μπήκε με τη σειρά της στο χώρο της κλειστής οικονομίας, όπου οι συναλλαγές καθορίζονταν

περισσότερο από γραφειοκρατικές διαδικασίες παρά από ελεύθερες οικονομικές συμφωνίες.

Ο Άγγελος Βλάχος στο δευτερογενές απόσπασμα που παρατίθεται από το έργο «Ιστορία των Ελλήνων», επιβεβαιώνει την ιστορική αφήγηση. Πιο αναλυτικά, αναστέλλεται η αποπληρωμή των δανείων, χρησιμοποιείται η μέθοδος «clearing», ενώ επιβεβαιώνεται η πολιτική αυτάρκειας που ακολούθησε και η ελληνική οικονομία, επιδιώκοντας την αυτόνομη ανάπτυξή της και την ορθολογική ανάπτυξή της. Όλα τα παραπάνω μέτρα ελήφθησαν για να προστατευτεί η οικονομία («συγκρότησαν τον προστατευτικό φλοιό της οικονομίας»).

ΩΘΗΣΗ

Αρετή για το μέλλον

Αξιολόγηση

ΩΘΗΣΗ

Αρετή για το μέλλον

Τα θέματα του παλαιού συστήματος είναι διατυπωμένα με σαφήνεια και καλύπτουν αντιπροσωπευτικά τμήματα από όλα τα κεφάλαια της ύλης. Οι καλά προετοιμασμένοι υποψήφιοι δεν θα αντιμετωπίσουν ιδιαίτερα προβλήματα στην απάντησή τους.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ

ΩΘΗΣΗ

Αρετή για το μέλλον

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ

ΩΘΗΣΗ

Αρετή για το μέλλον

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ

ΩΘΗΣΗ

Αρετή για το μέλλον

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ

ΩΘΗΣΗ

Αρετή για το μέλλον